

עמל חזרה התמדה

הצעה לפעילות עם תלמידים על הקדמת הרמח"ל למסילת ישרים בשילוב הארותיו של הדר גולדין הי"ד

הרב יעקב אידלס

אוכלוסיית היעד: כיתות ט'–י"ב | מספר המשתתפים המומלץ: 15–25 | זמן: שיעור אחד

ציוד נדרש: ספרי מסילת ישרים / צילום ההקדמה

רציונל

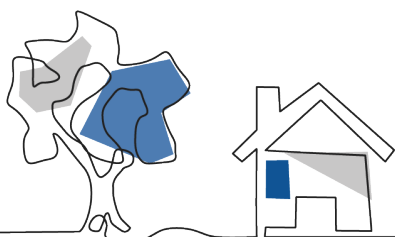
קצב החיים המהיר המקובל היום כמעט אינו מאפשר התבוננות ויצירת מהלכים הדורשים סבלנות והתמדה. מנגד, ישנם ערכים יסודיים ומרכזיים בחיינו שלא ניתן לרוכשם ולחיות על פיהם ללא עמל, סבלנות והתמדה. מיו שמתרגל למצב שבו כל דבר נפתר במהירות, בלחיצת כפתור או בהקשה על מקש המקלדת, ואם נדרשות לדרך האינטרנט שלוש שניות כדי להיטען (במקום אחת) הוא מיידי מתיימש ומפסיק את הטעינה, יתקשה לקבל את הצורך בתהליך ארוך ומייגע ויחפש את הדרך הקלה, את ה"אינסטנט". הרמח"ל סולל לנו דרך בטוחה וישרה אך לא קלה, הדורשת חזרה, עמל והתמדה. יסודות אלו חשובים מאוד בתחומים רבים בחיים, ובהם בחיי הזוגיות והנישואין: בכלום לא די בלימוד 'חד-פעמי', וכדי להגיע להישגים וגם לשמר הישגים שהגענו אליהם יש לעמול ולעשות דברים שוב ושוב.

עיקרו של הספר מסילת ישרים אינו במסירת ידע בעלמא אלא בהדרכה לבניית מסלול חיים נכון. גם היחס לנישואין צריך להתמקד בתהליך, בראייה בבניית הבית משימת חיים ולא משימה קצרה וממוקדת שכדי להצליח בה די בקורס קצר.

הוספנו כאן את הארותיו של הדר גולדין הי"ד על הספר מסילת ישרים. הדר, שנפל על קידוש השם במבצע "צוק איתן", היה בעל מידות מיוחדות במינהן, והוא שכלל את אישיותו המופלאה בעזרת דבקותו בספר מסילת ישרים: כל רגע פנוי שהיה לו, הוקדש ללימוד בו. כאשר אנו עוסקים בעמל ובהתמדה – דמותו המאירה של הדר הי"ד ניצבת לנגד עינינו ומשמשת לנו מודל לחיקוי.

מטרות

1. חשיפת המשתתפים לדברי הרמח"ל בהקדמה למסילת ישרים, ומתוך הכרתם והתבוננות בהם – גיבוש תובנות ויחס נכון לסלילת הדרך בחיים;
2. הכרה בצורך בעמל וגיעה ובחשיבותו של תהליך, ופיתוח ההבנה שלהתמודדות עם כל אתגרי החיים, ובייחוד להתמודדויות הכרוכות בבניין התא המשפחתי, אין קיצורי דרך ואין פתרונות קסם אלא יש לעמול ולהתקדם צעד-צעד ולעשות הכול ביסודיות.

פתיחה

הרמח"ל בהקדמתו למסילת ישרים עוסק בדברים הידועים לכול, אך מחייבים חזרה, שינון והפנמה. מדוע החזרה חשובה כל כך? מדוע לא די לנו בלימוד הדיפעמי וידיעה של האמת כדי לנהל לאורה את חיינו? מהו המקום שיש לחזרה ולהפנמה בהתנהלות הבית היהודי?

מהלך ההפעלה שלב ראשון

נקרא עם התלמידים את דברי הרמח"ל בהקדמתו לספר מסילת ישרים:

החיבור הזה לא חיברתי ללמד לבני האדם את אשר לא ידעו, אלא להזכירם את הידוע להם כבר ומפורסם אצלם פרסום גדול. כי לא תמצא ברוב דברי"י אלא דברים שרוב בני האדם יודעים אותם ולא מסתפקים בהם כלל. אלא שכפי רוב פרסומם, וכנגד מה שאמיתם גלויה לכל, כך ההעלם מהם מצוי מאוד והשכחה רבה. על כן אין התועלת הנלקח מזה הספר יוצא מן הקריאה בו פעם אחת, כי כבר אפשר שלא ימצא הקורא בשכלו חידושים אחר קריאתו שלא היו בו לפני קריאתו אלא מעט. אבל התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה, כי יזכרו לו הדברים האלה הנשכחים מבני האדם בטבע וישים אל לבו חובתו אשר הוא מתעלם ממנה.

להלן הדברים שכתב הדר הי"ד (בגופן רגיל – דברים שסיכם מפי הרב אליעזר קשתיאלי, *ובגופן כתב יד* – הארות אישיות ותביעות אישיות שכתב הדר לעצמו)

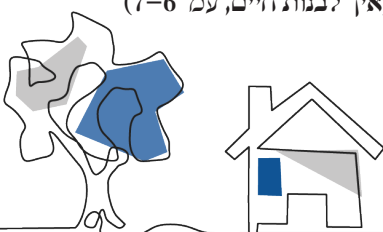
"אמיתם גלויה לכל" – רוב בני האדם כבר יודעים את הדברים שבספר זה. האמת כל כך ברורה שהיא לא זקוקה להוכחות, ובכל זאת אנחנו שוכחים. איך זה קורה? משום שהמילים מוגבלות מעצם טבען: הן אינן יכולות לבטא מהלכי נפש, שאיפות רוחניות, סדרי הנהגת ה', דרכיו ומידותיו. אנחנו משתמשים במילים כי אין ברירה, אנחנו חייבים, שהרי "דיברה תורה כלשון בני אדם". אבל צריך לזכור שהמילים הן רק משל, סימון חיצוני לתוכן אינסופי, ואת הנמשל אתה לא יכול לדעת. כאשר אתה מכיר את המילה אבל התוכן שלה זר לך, אל תתפלא ששום דבר לא זו אצלך.

אמה לא זכר? כי שכחתי שכחתי את המילה! איך שכחתי? כי היא לא הייתה אצלך, נפשית בה רק חיצונית, היא לא חלק מהתודעה שלך. היא לא חלק מזיכרון החיים שלך. ההבנה שלך הייתה חיצונית, לא נכנסת לאישים, לכן לא קנית אין הבנה אל אין רצון. צריך להביא את זה לתודעה. ההתמודדות היא לימוד הידוע. לשוק אל השם.

(מתוך: איך לבנות חיים: חברותא במסילת ישרים עם הדר גולדין, ירושלים: מגיד, 2018, עמ' 5-6)

"התועלת יוצא מן החזרה עליו וההתמדה" – ...שורש לימוד כל ספרי המוסר והאמונה הוא שנקלוט ונפנים את המידע הידוע לנו. יש צורך בהתבוננות מתמדת כי בכל פעם מוצאים משמעות חדשה, עומק שעד כה היה בלתי ידוע. לפעמים איננו לומדים דבר חדש אלא רק מרפאים את השכחה, בוחנים מחדש את אותם הדברים שאנו כבר יודעים (אבל הם זקוקים לריענון).
מאבק בלתי פוסק לא לשכוח. להפוך מילה למשמעות-תודעה-נימשל. התמודדות עם סוגיית השכחה, בניית מסילה לריפוי שהוא לימוד ופיצונו מה הוא הידוע באמת, אל תסתפק באמת קטנה. תשאל לאמונה גדולה, לחיים גדולים – זכור!

(איך לבנות חיים, עמ' 6-7)

שלב שני

המשתתפים ישיבו בסבב על השאלה:

← אילו דברים בחיינו דורשים התבוננות קבועה והשקעה מתמדת?

(ביסוד שאלה זו ניצבת הנחת היסוד שישנם דברים שללא השקעה והתמדה לא יצלחו. בהבנת הנחה זו ואימוצה יש משום התקדמות אל המטרה שאליה אנו מכוונים).

שלב שלישי

לאחר איסוף התשובות המשתתפים יבררו מתוך דברי הרמח"ל ודבריו של הדר את ההדרכה המעשית, הישירה, המתאימה לאותם תחומים בחיים שהעלו קודם לכן וציינו שהם דורשים התבוננות, התמדה והשקעה, וישיבו על השאלה:

← מה יקרה לדברים החשובים בחיינו אם נעסוק בהם רק פעם אחת או פעמיים ונסמוך על כך שמכאן ואילך הם יישארו כפי שהם?

שלב רביעי

נמשיך בעיוננו בקטעים אחדים בדברי הרמח"ל ובהארות של הדר ונסכם את היחידה.

...והחסידות האמיתית הנרצה והנחמד רחוק מציור שכלנו, כי זה דבר פשוט:

"מלתא דלא רמיא עליה דאיניש, לאו אדעתיה" (שבועות מא ע"ב) – דבר שלא עיבדת אותו, לא עיכלת אותו, לא קנית אותו – נשאר רחוק.

ואף על פי שכבר קבועים בלב כל האדם הישר התחלותיו ויסודותיו, אם לא יעסוק בהם – יראה פרטיו ולא יכירם, יעבור עליהם ולא ירגיש בהם.

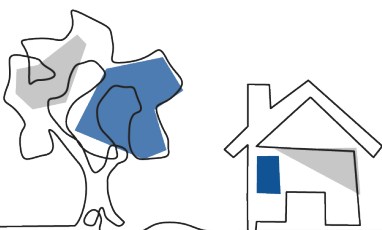
"כי אין דברי החסידות וענייני היראה והאהבה וטהרת הלב דברים מוטבעים באדם, עד שלא יצטרכו אמצעים לקנותם, אלא ימצאו אותם בני האדם בעצמם" – יש כאן סתירה: מצד אחד, ענייני החסידות לא מוטבעים באדם ולכן צריך אמצעים לקנותם; ומצד שני, האדם ימצא אותם בעצמו כמו תנועות טבעיות. זה כל היופי! צריך לעבוד קשה בשביל למצוא אותם, אבל בעצם הם כבר טבועים בך.

כמו שימצאו כל תנועותיהם הטבעיות, כשינה והיקיצה, הרעב והשובע, וכל שאר התנועות החקוקות בטבענו. אלא ודאי שצריכים הם לאמצעים ולתחבולות לקנות אותם ולא יבצרו גם בן מפסידים להם, שירחיקו מן האדם ולא יחסרו דרכים שירחיקו מפסידיהם.

(איך לבנות חיים, עמ' 9)

המשתתפים יעלו כיוונים ורעיונות ויציעו דרכים שיוכלו לעזור להטביע אותם הדברים החשובים בתוכנו.

לאחר איסוף ההצעות נעיין שוב בשני משפטים של הרמח"ל ולסיכום נקשר אותם אל הרעיונות שהעלו המשתתפים, ובאופן ממוקד יותר – לבניין הקשר המשפחתי.

"והחסידות האמיתי והנרצה והנחמד רחוק מציור שכלנו, כי זה דבר פשוט" - לעניות דעתי, גם בניית הקשר מבוססת בסופו של דבר על דברים פשוטים וידועים, אלא שחשוב לחזור ולהדגיש אותם: מידות בסיסיות כגון מחויבות, נתינה, סבלנות, אחריות, שותפות וכבוד הן אבני יסוד של חיי משפחה נכונים. אין צורך "להגיע לירח" כדי לשמר זוגיות טובה: קשר בין איש לאישה אינו בנוי על ההתרגשויות העצומות והתחושות של התאהבות עד עלפון חושים, שמצטיירות כדמותה של האהבה, אלא על כל אותם יסודות שהוזכרו לעיל, ועל השמירה עליהם בחיי יום-יום, בשגרה (ה"אפורה" לכאורה).

"דברי החסידות אינם מוטבעים באדם כמו השינה והיקיצה... אלא צריך לקנותם, וגם להישמר מהמפסידים" - ממש כך גם בזוגיות טובה, מיטיבה ויציבה לאורך השנים, כדי לשמור על האהבה והתכרות לאורך השנים, יש צורך בהשקעת עבודה. במציאות יש "מפסידים" - גורמים שונים העלולים לפגוע בחיי המשפחה ולגרום להם הפסד: השגרה השוחקת, הסביבה הלוחצת ושלהל פיתויים. צריך ללמוד דרכים לזהות את המפסידים וגם להתרחק מהם ולהישמר מפניהם.

